

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду која је донета на седници одржаној 29. маја 2023. године одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Његослава Јовића под насловом: „Границе исцрпљења патента“. Након што смо прегледали и извршили оцену достављене докторске дисертације, задовољство нам је да Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

I Основни подаци о кандидату и дисертацији

a) Подаци о кандидату

Његослав Јовић је рођен 28. октобра 1986. године у Јајцу (Босна и Херцеговина). Основну школу је похађао у Шипову, Панчеву и Новом Саду, а гимназију је са одличним успехом завршио у Шипову. Основне студије на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци уписао је 2005. године, а дипломирао је 2010. године, са просечном оценом 8,46. Током основних студија био је стипендиста Министарства просвете и културе Републике Српске и општине Шипово, у више наврата.

Након основних студија, у новембру 2010. године, уписао је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Београду (Међународноправни модул), које је завршио у новембру 2011. године са просечном оценом 9,50, одбравивши мастер рад на тему „Правило суштинске промене околности (*rebus sic stantibus*) као основ престанка уговора“.

Докторске студије на Правном факултету Универзитета у Београду, Пословноправна ужа научна област, уписао је у новембру 2013. године. На докторским студијама положио је све испите с просечном оценом 8,83, одбранио је семинарски рад на тему „*Telle quelle* регистрација жига“ и објавио је рад: „Начело територијалности и системи патентне заштите у Европској унији“ у часопису *Право и привреда* бр. 7–9/2016, 458–472 (M51).

По завршетку основних и мастер студија радио је као приправник у привредном друштву „ЕКО-Бел“ д.о.о. Лакташи у служби за опште правне и кадровске послове. (2012–2013).

На Правном факултету Универзитета у Бањој Луци запослен је од 1. фебруара 2013. године као руководилац студентске службе. Као виши асистент на Катедри за међународно право изабран је у октобру 2013. године и ангажован на предметима Право интелектуалне својине, Међународно пословно право, Међународно арбитражно право и

Право Европске уније. Осим на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци виши асистент је и на Факултету безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци где изводи вежбе из предмета Основе међународног права и на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци где изводи вежбе из предмета Међународно пословно право. Од 2019. године директор је привредног друштва „Пропатент“ д.о.о. Бања Лука.

Правосудни испит је положио у фебруару 2019. године.

Говори енглески језик, а служи се руским језиком.

Учествовао је на већем броју научних конференција и објавио је 32 рада из области права интелектуалне својине, међународног пословног права и међународног јавног права:

1. „Привилегије и имунитети сталне дипломатске мисије“, *Српска правна мисао*, бр. 44/11, 237-248.
2. „Накнадна немогућност извршења као основ престанка уговора у међународном јавном праву“, *Српска правна мисао*, бр. 45/12, 227-241.
3. „Сталне дипломатске мисије као облик представљања држава при међународним организацијама“, (коауторски рад са Миланом Милковићем), *Правна ријеч*, бр. 33/12, 211-226.
4. „Суштинска промјена околности као основ престанка уговора у међународном јавном праву“, *Српска правна мисао*, бр. 46/13, 139-164.
5. „*Jus cogens* као основ ништавости и као основ престанка дејства међународног уговора“, *Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци*, бр. 35/13, 183-200.
6. „Принудна лиценца за патенте који се односе на производњу фармацеутских производа“, *Српска правна мисао*, бр. 48/15, 39-64.
7. „Правни аспекти паралелне трговине фармацеутским производима“, Зборник радова (реферата) са XI мајског саветовања „Услуге и заштита корисника“, Институт за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2015, 667-683.
8. „Регионално исцрпљење права интелектуалне својине карактеристично за право Европске уније“, *Ревизија за европско право*, бр. 1/2015, 87-98.
9. „Промет права интелектуалне својине уговором о франшизингу и право конкуренције“, *Српска правна мисао*, бр. 49/16, 71-95.
10. „Потрошачки кредит као врста банкарског услужног посла“, (коауторски рад са доц. др Зораном Васиљевићем), Зборник радова (реферата) са XII мајског саветовања „Услуге и услужна правила“, Институт за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, 269-282.
11. „Значај правне сигурности за улагање патентиране технологије од стране страних инвеститора у БиХ“, Међународна научна конференција *Правна сигурност као успешујући фактор за директне стране инвестиције*, Зборник радова, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, 137-153.

12. „Начело територијалности и системи патентне заштите у Европској унији“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2016, 458-472.
13. „Пробијање начела специјалности у случају чувеног жига“, *Правна ријеч*, бр. 47/2016, 503-517.
14. „Правни аспекти уговора о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку“, (коауторски рад са Дејаном Пилиповићем), *Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци*, бр. 39/17, 199-220.
15. „Историјски развој *telle quelle* одредбе у Париској конвенцији за заштиту индустријске својине“, Зборник радова (реферата) са XIII мајског саветовања „Услуге и одговорност“, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2017, 589-602.
16. „Паралелна трговина и исцрпљење права носиоца патента на примјеру фармацеутских производа“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2017, 306-319.
17. „*Telle quelle* регистрација жига“, *Правни живот*, бр. 11/2017, 597-613.
18. „Организација и функције Завода Европске уније за интелектуалну својину (EUIPO) након Уредбе (ЕУ) 2017/1001“, *Ревуја за европско право*, бр. 2-3/2017, 75-89.
19. „Правни аспекти уговора о франшизингу који се односе на промет права индустријске својине“, Зборник радова (реферата) са XIV мајског саветовања „Савремени правни промет и услуге“, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2018, 477-489.
20. „Арбитрабилност међународних спорова из области права интелектуалне својине – упоредноправна анализа“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2018, 88-102.
21. „Benefits and Limitations of International Arbitration in Intellectual Property Law Disputes“, *Yearbook Faculty of Law University of Banja Luka*, No. 40/18, 149-161.
22. „Compatibility of Legislation in Bosnia and Herzegovina with EU Law in the Field of Intellectual Property Rights as a Subject of Foreign Direct Investment“, Conference proceedings of the 1st EU Business Law Forum “*The Influence and Effects of EU Business Law in the Western Balkans*”, Széchenyi István University, Deák Ferenc Faculty of Law and Political Sciences, Department for Public and Private International Law, Győr, 2018, 87-104.
23. „Звучни жиг“, *Правни живот*, бр. 11/2018, 551-567.
24. „Исцрпљење ауторског права на дигиталним примјерцима ауторског дјела у праву ЕУ *de lege lata* и *de lege ferenda*“, Зборник радова са XXIV Будванских правничких дана „Актуелна питања савременог законодавства“, Београд, 2019, 469-486.
25. „Утицај дигитализације на развој ауторског права у Европској унији“, *Ревуја за европско право*, Vol. XXI, 2019, 85-98.
26. „Trademark exhaustion in European Union“, *Yearbook Faculty of Law University of Banja Luka*, No. 41/19, 157-174.

27. „Мирисни жиг“, *Правни живот*, бр. 12/2019, 101-114.
28. „Улога TRIPS-плус споразума у међународној трговини“, *Liber amicorum in honor of Radovan Vukadinović, Изазови у међународном пословном праву и праву Европске уније* (ур. А. Ф. Татхам, В. Г. Поповић, Ј. Вукадиновић Марковић), Академија наука и умјетности Републике Српске, Удружење за европско право, Бања Лука – Крагујевац 2020, 295-306.
29. „Use of protected content by online content-sharing service providers“, *Conference Proceedings, International Scientific Conference of Special Importance: “Transformative Tehnologies: Legal and Ethical Challenges of the 21st Century“*, Banja Luka, 2020, 559-572.
30. „Оправданост закључивања TRIPS-плус споразума“, *Зборник радова „Изазови правном систему“*, Источно Сарајево, 2021, 321-334.
31. „The case of disposal of nuclear waste in Trgovska Gora in the Republic of Croatia: economic and legal consequences for Bosnia and Herzegovina“, (коауторски рад са академиком проф. др Витомиром Поповићем), *Acta Economica*, Vol. 20, No. 36, 2022, 195-207.
32. „Ниво хармонизације прописа Босне и Херцеговине са правом Европске уније и Свјетске трговинске организације“, (коауторски рад са академиком проф. др Витомиром Поповићем), *Ревивија за европско право*, Vol. XXIV, 2022, 39-55.

б) Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација Његослава Јовића „Границе исцрпљења патента“ садржи 150 страница основног текста и обликована је у свему у складу са важећим Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године (формат А4, маргине 20mm, проред подешен на 1 ред, фонт *Times New Roman*, величина писма основног текста 12 типографских тачака).

Дисертација садржи насловну страну на српском и енглеском језику, страну са подацима о ментору и члановима комисије на српском и енглеском језику, страну са подацима о докторској дисертацији на српском и енглеском језику, 6 страна садржаја, основни текст подељен на три дела и укупно седам глава, 19 страна са списком коришћене литературе, 5 страна прилога, биографију на једној страници, изјаву о ауторству, изјаву о истовјетности штампане и електронске верзије докторског рада и изјаву о коришћењу (укупно четири странице). Истраживачку грађу која је коришћена при изради докторске дисертације чине монографије, уџбеници, зборници радова, приручници, чланци, студије/извештаји, прописи, судска пракса и други извори (укупно 273 библиографске јединице).

Докторска дисертација је подељена на следеће целине: увод, први део – „Исцрпљење патента, паралелна трговина и начело територијалности“ (који обухвата три главе), други део – „Уговорна ограничења на производима који су обухваћени садржином

патентног дејства“ (који се састоји од две главе), трећи део – „Принудна лиценца и исцрпљење патента“ (који се састоји од две главе) и закључак.

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ је у складу са важећим Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду проверила оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера *iThenticate*. Утврђено подударане текста (индекс сличности) износи 21% (у једном случају 7%, а у свим осталим случајевима мање од 1%). Ментор проф. др Слободан Марковић је на основу увида у извештај дао позитивну оцену оригиналности докторске дисертације утврдивши да су наведене сличности последица цитирања, упућивања на правне прописе, коришћења општих места и библиографских података о коришћеној литератури.

II Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације Његослава Јовића је анализа граница исцрпљења патента. У дисертацији се детаљно анализира исцрпљење патента као вид ограничења овлашћења носиоца патента са сврхом успостављања равнотеже интереса између носиоца патента, будућих власника заштићених производа и јавног интереса. Постојање самог института исцрпљења патента је изузетно значајно за слободан промет робе и функционисање сваког тржишта.

Основни циљеви дисертације су постављени кроз неколико питања. Прво питање је: да ли је уопште неопходно законом или конвенцијом прописати институт исцрпљења патента? Друго питање је: ако је прописано, у којим случајевима наступа исцрпљење патента и шта га покреће? У свим јурисдикцијама, исцрпљење настаје када се заштићени производ први пут стави у промет путем продаје и кад дође до преноса својине на њему. Шта се дешава у случају других трансакција? Наступа ли исцрпљење патента када је дата лиценца или кад је заштићени производ узет у закуп? Претходна питања сугеришу да је исцрпљење патента повезано са тржишном економијом и трансакцијским одлукама носиоца патента. Ниједна јурисдикција не прописује исцрпљење свих овлашћења носиоца патента. Која су овлашћења носиоца патента исцрпљена? Следеће питање је: који географских обим (режим) исцрпљења патента је данас компатибилан са принципима међународне трговине? Да ли избор географског режима зависи од политике одређене државе и визије њеног унутрашњег развоја?

Посебан циљ дисертације огледа се у утврђивању могућности носиоца патента да утиче на исцрпљење патента, и у откривању да ли и у којој мери он може да ограничи његово дејство. С обзиром на актуелну тенденцију јачања дејства института исцрпљења патента, ово питање није довољно сагледати само са правног аспекта, већ је неопходно узети у обзир и друге аспекте, посебно економске.

Истраживање је обухватило утврђивање степена заштићености интереса свих страна, од носиоца патента, преко будућих власника заштићених производа, до јавног интереса, како би се нашла адекватна решења која би разумно задовољила све интересе. Анализа је обухватила законске прописе и судску праксу са посебним нагласком на

државе у Европи и Сједињене Америчке Државе (САД). Анализирани су и прописи других одабраних држава.

Истраживање је обухватило и принудну лиценцу и исцрпљење патента. Анализирани су начини на који производња и стављања у промет производа од стране трећих лица на основу принудне лиценце утичу на исцрпљење патента.

III Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У дисертацији се пошло од пет основних хипотеза. На основну спроведеног истраживања свих пет полазних хипотеза је и потврђено.

Прва хипотеза: Институт исцрпљења патента треба да доприноси слободном промету робе и правној сигурности за власнике заштићених производа, али треба да доприноси и заштити легитимних интереса носиоца патента на начин да подстиче техничка истраживања и развој, као и да позитивно утиче на конкуренцију тржишних учесника.

Правноекономски контекст ове хипотезе је следећи. Искључиво субјективно право носиоца патента да само он привредно искоришћава патентирани проналазак може бити ограничено на основу законских прописа. Једно од тих ограничења је и институт исцрпљења или конзумације права. Овај институт је превасходно у интересу будућих власника производа који су обухваћени садржином патентног дејства, и штити их од самовоље и претеране употребе овлашћења носиоца патента. Такође, овај институт, ако би се примењивао без изузетка у свим случајевима, може да нанесе штету и носиоцу патента, те је неопходно испитати његове границе. Патент подстиче техничка истраживања и развој иновација и овлашћује носиоца патента да забрани или допусти свима другима да привредно искоришћавају проналазак за време трајања патентне заштите. Привредно искоришћавање проналаска обухвата изразу производа, стављање таквих производа у промет и њихову употребу. Патент уједно подстиче конкуренцију, па други тржишни учесници улажу финансијска средства у истраживање и развој да би дошли до нових проналазака који су напреднији од конкурентових. Конкуренција међу тржишним учесницима у овом случају није непосредна на одређеном производу, већ је посредна.

Друга хипотеза: Јавни интерес, интерес носиоца патента и власника заштићених производа никад не могу бити истовремено и у потпуности задовољени, и управо исцрпљење патента треба да одреди баланс између њих на начин да одреди јасна правила наступања исцрпљења патента, уз одређена ограничења, или без њих.

Ова хипотеза полази од тога да се јавни интерес огледа кроз развој иновација, слободну трговину са што мање ограничења, здраву конкуренцију тржишних учесника и слободу међународног саобраћаја. Постоје и други интереси који су од значаја за благостање заједнице. Интерес носиоца патента је претежно економски. Откривањем проналазака и његовом заштитом у виду патента, он стиче монополски положај на тржишту за производе које стави у промет, што му омогућава екстрапрофит за време важења патента. Интереси власника производа који су обухваћени садржином патентног дејства су превасходно интереси правне сигурности и слободе располагања приватном

имовином. Сва евентуална уговорна ограничења која би им била наметнута на производима, била би у сукобу са њиховим интересима. Стичући својину на конкретном производу власници желе да слободно располажу њима. Ако би исцрпљење патента као вид ограничења патента, било прецизно формулисано и имало јединствену важност, оно би могло бити инструмент којим би се приближили ови међусобно сукобљени интереси. Ово је у пракси тешко постићи, па је на држави да законским прописима уреди границе исцрпљења патента.

Трећа хипотеза: Потпуна забрана наметања уговорних ограничења на производима који су обухваћени садржином патентног дејства није у складу са сврхом патентног права и има више негативних ефеката за носиоце патента, јер једнострано штити интересе само будућих власника заштићених производа.

Значај ове хипотезе произлази из чињенице да су уговорна ограничења на производима који су стављени у промет, једно од најспорнијих питања у патентном праву свих држава. Она нису уређена ни међународним, ни националним изворима патентног права. Најчешће се појављују као питање на које одговор даје судска пракса. На нивоу ЕУ не постоји унификација прописа о патенту, па Суд правде ЕУ у својој пракси питање исцрпљења права решава у складу са оснивачким уговорима и правом конкуренције. Национални судови држава чланица имају различиту праксу, од дозвољености до забране одређених уговорних ограничења на производима. У САД постоји значајна судска пракса о уговорним ограничењима на производима. Међутим, та пракса се кретала од случаја до случаја. У одређеним предметима изричито је дозвољено постојање појединих уговорних ограничења на производима. Последњом пресудом Врховног суда САД изричито је забрањено постојање било каквих уговорних ограничења на производима који су стављени у промет, заснованих на патентном праву. Предмет испитивања ове хипотезе је истраживање да ли је потпуна забрана наметања уговорних ограничења на производима оправдана и у складу са сврхом патентног права. Поставља се питање: да ли је носилац патента у сваком случају законитог стављања у промет производа и наступања исцрпљења патента остварио адекватну економску корист? Постоје ли оправдани изузеци на основу којих би се носиоцу патента могло дозволити да утиче на исцрпљење патента? Многа уговорна ограничења су недозвољена на основу законских прописа. Међутим, постоје и она уговорна ограничења која су у искључивом интересу носиоца патента, а нису забрањена другим прописима. Поставља се питање: да ли и таква ограничења треба забранити или их треба допустити на основу патентног права?

Четврта хипотеза: Уговорна ограничења на производима нису у интересу власника заштићених производа, али би одређена уговорна ограничења требало дозволити ако су неопходна ради заштите интереса носиоца патента, под рестриктивним условима и у складу са правом конкуренције.

Интереси власника заштићених производа су задовољени наступањем исцрпљења патента. Међутим, носилац патента губи интерес за даље улагање средстава у истраживање и развој неких врста проналазака који нису економски исплативи. У тим областима изостају иновације које су корисне за друштвену заједницу. Због тога је неопходно испитати: да ли носиоцу патента треба дозволити наметање уговорних ограничења која немају за циљ остваривање неоправдане финансијске користи? Овом хипотезом би требало испитати: која су то уговорна ограничења на производима која би се

евентуално могла дозволити и под којим условима? Може ли право конкуренције дати смернице приликом одговора на претходно питање? Право конкуренције, само по себи, забрањује одређене видове уговорних ограничења на производима, међутим, постоје ограничења на производима која нису у сукобу са правом конкуренције и не постоје сметње да она буду дозвољена са становишта патентног права.

Пета хипотеза: Стављање у промет производа на основу принудне лиценце доводи до исцрпљења патента, али су правне последице различите зависно од тога која врста принудне лиценце је издата.

Принудна лиценца омогућава трећим лицима легалну производњу и стављање у промет заштићених производа, без овлашћења носиоца патента, уз плаћање адекватне накнаде. Притом, носилац патента у већини држава задржава право да се супротстави наступању регионалног и међународног исцрпљења патента и забрани паралелну трговину. Принудна лиценца је територијално ограничена на простор државе која ју је издала и њеним издавањем претежно долази до националног исцрпљења патента, али не и у свим државама. Код издавања било које врсте обичне принудне лиценце носилац патента је најчешће својим понашањем допринео издавању принудне лиценце. Поставља се питање: да ли производи који су стављени у промет на основу ње требају имати исти третман као и производи стављени у промет од стране носиоца патента или трећег лица по његовом овлашћењу? Да ли то значи да је дозвољена паралелна трговина заштићеним производима ако се у држави примењује регионално или међународно исцрпљење патента? Ова хипотеза има за циљ да истражи и пружи одговор на питање како издавање принудне лиценце има утицај на наступање исцрпљења патента и да ли је дозвољена паралелна трговина производима који су стављени у промет на основу принудне лиценце.

IV Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација се састоји од увода, три међусобно повезана дела (подељена на укупно седам глава), закључка и списка литературе.

У уводу су, најпре, предочени предмет и циљеви дисертације. Након тога, постављене су и образложене полазне хипотезе. На крају уводног дела предочене су научне методе које су коришћене у дисертацији и укратко је изложена систематика истраживања.

Први део, који носи назив „Исцрпљење патента, паралелна трговина и начело територијалности“ састоји се од три главе.

У првој глави изложени су појам и правна природа исцрпљења патента као једног од облика ограничења патента. Термин „исцрпљење“ иако се усталио у правној теорији и законским текстовима није правно прецизан појам и захтева детаљну анализу и објашњење. Посебно се обратила пажња на правну природу овог института и схватања која постоје у теорији, а затим и на правне последице и њихов економски утицај. Такође, представљен је кратак историјски развој овог института од његовог настанка до данас. У овој глави анализирани су врсте исцрпљења патента, географски обим исцрпљења патента и паралелна трговина. Детаљно је анализирано исцрпљење патента за проналазак

производа, патента за проналазак поступка и патента за проналазак примене. Ова анализа је била неопходна како би се уочиле специфичности сваке од ових врста патента приликом каснијег анализирања уговорних ограничења исцрпљења патента, на које носилац патента може или не може да утиче. Потом, анализиран је географски обим исцрпљења патента анализом законских прописа и судске праксе, гдје су идентификовани национално, регионално, међународно и комбиновано (мешовито) исцрпљење патента. Анализа географског обима исцрпљења патента је значајна за носиоца патента који на основу својих патентних овлашћења може да утиче на дозвољеност паралелне трговине, а самим тим и на ограничења исцрпљења патента. Потом, предмет анализе је паралелна трговина. Посебно је истражен утицај важећег географског обима исцрпљења патента на паралелну трговину заштићеним производима.

У другој глави анализирано је регулисање исцрпљења патента у међународним конвенцијама и националним прописима одабраних држава. Међународне конвенције које су биле предмет анализе не регулишу исцрпљење патента, већ садрже посредне одредбе или препуштају националним прописима и судској пракси да регулишу ово питање. Из тог разлога, истражено је зашто исцрпљење патента није регулисано на међународном нивоу. Већина националних прописа садржи одредбе о исцрпљењу патента, али прописују различите обиме географског дејства исцрпљења патента. Ова неуједначеност националних прописа доводи до судских и арбитражних спорова. Такође, анализирано је и начело територијалности почевши од његовог историјског значења до данашње примене у патентном праву са свим његовим предностима и недостацима. Патент као субјективно право територијално је ограничен на простор државе која га је признала. Крута примјена начела територијалности данас није у складу са начелом слободе промета робе, посебно у ЕУ.

У трећој глави анализирани су интереси носиоца патента, будућих власника заштићених производа и јавни интерес. После анализе сваког интереса појединачно, првенствено кроз правне и економске аспекте, анализирани су међусобни односи свих ових интереса. Анализа тежи да утврди минимум заједничких интереса, који би био прихватљив за све. Самим тим омогућује се бар оквирно постављање граница дозвољених ограничења исцрпљења патента.

Други део дисертације под насловом „Уговорна ограничења на производима који су обухваћени садржином патентног дејства“ састоји се од две главе.

У првој глави анализирани су појам и врсте уговорних ограничења на производима, њихова дозвољеност или потпуна забрана. Посебно су анализирани аргументи који оправдавају постојање уговорних ограничења на производима, као и аргументи против уговорних ограничења. У овом делу је анализирана пракса Суда правде ЕУ и судова САД. Носиоци патента константно покушавају да избегну наступање исцрпљења патента наметањем разних уговорних ограничења на производима (у САД тзв. пост-продајна ограничења) како би задржали своја искључива овлашћења на њима. Већина тих ограничења није оправдана нити заснована на циљевима и сврси патентног права. Међутим, постоје интереси носиоца патента који су оправдани и који једино могу бити остварени ако се дозволе одређена уговорна ограничења на заштићеним производима. Са друге стране, власници заштићених производа имају интерес да исцрпљење патента буде потпуно и без икаквих ограничења. Куповином ових производа они желе потпуно слободу

располагања над њима. Забрана наметања уговорних ограничења на производима је инспирисана искључиво интересима власника производа (потрошача). Неопходно је наћи баланс између ових интереса и утврдити која уговорна ограничења би евентуално била дозвољена и под којим условима. У одређеним ситуацијама јавни интерес, нпр. заштита јавног здравља, може бити основ за наметање уговорних ограничења на производима.

У другој глави анализирана су потенцијална уговорна ограничења на производима и њихов утицај на право конкуренције. Предмет анализе су ограничења продајних цена, ценовна дискриминација, везана продаја, територијална ограничења и др., која директно или индиректно утичу на слободу конкуренције. Право конкуренције служи као коректив монополских права интелектуалне својине. Патент као субјективно право може бити ограничен ако носилац патента његовом употребом нарушава правила конкуренције на тржишту. Из тог разлога, многа уговорна ограничења на производима који су обухваћени садржином патентног дејства нису у складу са правом конкуренције. Истовремено, постоје и уговорна ограничења која јесу у складу са правом конкуренције и за која не постоји објективан разлог за забрану, уколико су заснована на патенту који је на снази.

Трећи део дисертације под насловом „Принудна лиценца и исцрпљење патента“ састоји се од две главе.

У првој глави анализирани су појам и врсте принудне лиценце, њен однос према исцрпљењу патента и територијално важење принудне лиценце. Друштвени интерес у одређеним ситуацијама захтева да се ограниче искључива овлашћења носиоца патента. Принудна лиценца се може издати због кривице и немарности носиоца патента нпр. у случају некоришћења заштићеног проналаска, а може се издати и без кривице носиоца патента, нпр. у случају постојања јавног интереса. Све зависи од сврхе због које се принудна лиценца издаје.

У другој глави предмет анализе је паралелна трговина производима израђеним на основу принудне лиценце. Анализирана је постојећа пракса Суда правде ЕУ и националних прописа одабраних држава који садрже одредбе примењиве на паралелну трговину овим производима. Посебно је анализиран географски обим исцрпљења патента у контексту паралелне трговине производа који су произведени и стављени у промет на основу принудне лиценце. У том смислу, зависно од врсте принудне лиценце, географски обим исцрпљења патента би требао бити ужи код принудне лиценце у јавном интересу, него код обичне принудне лиценце, јер се сврха њиховог издавања значајно разликује.

У закључку су резимирана спроведена истраживања, утврђено је да ли су почетне хипотезе научно потврђене или оповргнуте, и дати су предлози за *de lege ferenda* регулисање овог института у међународним конвенцијама и националним законским прописима. Предлози су детаљно образложени и поткрепљени ставовима који оправдавају њихово будуће постојање и примену.

На крају докторске дисертације се налази списак литературе подељен на уџбенике и монографије, чланке, конвенције, законе, документа и судску праксу по одабраним државама.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

У дисертацији „Границе исцрпљења патента“ пружена је свеобухватна анализа института исцрпљења патента као једног од облика ограничења патента. Тема докторске дисертације има своју научну и практичну оправданост. Научна оправданост теме огледа се у чињеници да у правној литератури још увек нема довољно радова који су посвећени овој теми, упркос потреби да се она обради на целовит и систематичан начин. Постоји одређен број радова који се односе на регулисање овог института, али они обухватају само поједине његове сегменте. Оствареним резултатима спроведено истраживање доприноси текућој научној расправи о ограничењима патента, преваходно исцрпљењу патента и, делимично, принудној лиценци.

Практична оправданост докторске дисертације огледа се у предлозима за регулисање института исцрпљења патента у међународним конвенцијама и у националним законским прописима *de lege ferenda*. Истраживање је показало да данашња патентна заштита тежи ка све већој либерализацији промета робе, а да је положај носиоца патента отежан. То, међутим, не умањује подстицајну функцију патентног система.

Утврђено је да је прописивање исцрпљења патента у законским текстовима неопходно, те да га треба регулисати и у међународним изворима патентног права.

Такође, резултати истраживања доприносе тумачењу дозвољености уговорних ограничења на производима након продаје, што је једна од актуелнијих расправа у праву интелектуалне својине. Истраживање је доказало да су многа уговорна ограничења недозвољена на основу права конкуренције, али постоје и она која нису забрањена. Дозвољеност уговорних ограничења након продаје, према патентном праву, не може се сматрати аутоматски усаглашеним са правом конкуренције, јер такво понашање може представљати злоупотребу доминантног положаја у виду везане продаје, или у виду злоупотребе патента. Анализа је показала да многе државе нису увеле потпуну забрану наметања уговорних ограничења на производима, док су одређене државе изричито дозволиле наметање одређених уговорних ограничења на производима. Право конкуренције може бити адекватан инструмент приликом утврђивања кад су ова ограничења дозвољена, а кад нису. Досадашња пракса судова је била променљива и на различите начине је правдала наметање ограничења на

производима, узимајући у обзир природу проналаска, или јавни интерес у случају заштите јавног здравља.

Анализа принудне лиценце и њених врста у контексту исцрпљења патента показује да обична принудна лиценца има другачију сврху и последице у односу на принудну лиценцу у јавном интересу.

VI Закључак

Имајући у виду да је докторска дисертација кандидата Његослава Јовића под насловом „Границе исцрпљења патента“ написана у свему према раније одобреној пријави, те да је оригинално и самостално научно дело којим је кандидат дао допринос науци права интелектуалне својине, сматрамо да су се стекли сви услови да се приступи њеној јавној одбрани. Слободни смо да Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду учинимо предлог да прихвати позитивну оцену докторске дисертације и именује комисију за јавну одбрану.

Дана 19. јуна 2023. године.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

проф. др Слободан Марковић,
редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

проф. др Душан Поповић,
редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

проф. др Сања Савчић,
редовна професорка
Правног факултета Универзитета у Новом Саду